



יגאד אהרן כנוטר
— זקבל נשק



פכרי עבדאללהאדי (מימין) ופאזוי אליקאוקגי
לדעת להתלבש —

האירגון המקומי. הם הכריזו על שביתה יום, ואחר-כך על שביתה כללית מתמשכת. אחר כך הם התחילו בהקמת ועדות לאומיות.

„אחד מהם, חיכמת אל-מצרי, שכבר הופיע בעמוד האש, היה חבר באירגון השכמי, והוא מתאר כיצד כל מיני גורמים משכו לכל מיני כיוונים, כיצד שהכל הפך לאנרכיה, בלא כל קשר עם מוקד או מרכז ארצי. מעין סיטואציה מהפכנית, שהיא נזילה לכאן ולכאן. כן לעשות, לא לעשות, מה לעשות. בטוליכרם ניסה המון לתקוף את תחנת-הרכבת בקו חיפה-לוד. בג'ינן היתה הפגנה. בצפת — הפגנה ושביתה. בירושלים — שביתה.

„בהיפושם שלי באיזור נורי-שאמס מצאתי, באחד הכפרים, עדי-ראייה. הוא לא טען להשתתפות באותו מארב, שהיה הגפר רור שהצית את הלהבה, אך ידע בדיוק מה התרחש שם. אותו אדם הופיע אחר-כך בתעודות של הש"י (שירות הידיעות של ההגנה), והוא לא רצה להישקף לפני מצלמות עמוד האש, מאחר שאחיו הוצא אחר-כך להורג בשל שיתוף-פעולה עם הקרן הקיימת לישראל במכירת אדמות. אותו אדם הפך למנהיג של חבורת-לוחמים. שני אחים. אחד מהם איתנו — והאחר איתם, וזאת התרגידה הקבועה. וכך שב וחוזר הסיפור המביא את ההשדנות והר בגידה כיסודות קבועים בסיכוך הזה.

מוסיף שטוקמן: „מן הראוי להעיר כי באותו שלב ראשוני של המרידה היה היסוס רב. בערים התנהלה שביתה של סוחרים, אבל הרוב הכפרי הדומם, הפלחים, לא הצטרפו למרידה ולשביתה.

„בהתחלה היתה מצידם רתיעה, היה קיים היסוס. ואותו ראש-חבורה-בעבר הסביר את ההיסוס במילים: „קצרנו, הגרנות היו עמוסים, זוהי הוכחה לכך שהעיתוי היה גרוע מבחינת ההשתתפות של הכפריים. כך היה גם בחודש מאי של אותה שנה: השתתפות מצומצמת של האוכלוסיה הכפרית, דהיינו — מרביתה של האוכלוסיה הערבית בארץ. רק מאוחר יותר הצטרפו הפלחים למרידה, והפכו לכוח הלוחם ה"עיקרי שלה..."

אלבום תצלומים של בן השוד

אחת הדמויות הסגוניות ביותר בהתפתחות המרד הערבי היה פכרי עבד-אל-אדי, שודד-דרכים נודע שישב בכלא כבר בתקופת השלטון התורכי. עבד-אל-אדי המחיש את תהליך הצטרפותם של הכפריים באיזור „המשולש הגדול" (שכס, ג'ינן, טוליכרם) למרד.

מנהיג המרד בשלב זה היה סורי יליד טריפולי, פאזוי קאוקגי, איש-צבא שהגיע

קטע מצולם זה של תצוגת-אש מעיד על טיפוח המודעות של הלוחמים הערביים לכלי-התיקשורת. יגאל לוסין: „קאוקגי ידע איך לנצל עיתונות ויחסי-ציבור. הוא היה בעל חוש-פירסומת בלתי-רגיל, יותר מכל האנשים האחרים שפעלו בארץ למען העניין הערבי. הוא היה מודע למעשיו, ולכן הירבה בכל מיני פוזות והצטלם לעיתונות. הוא גם ידע איך להיות לבוש.

„איני זוכר את מקורו של קטע תצוגת-אש, אם הופיע ביומן-חדשות באנגליה, או שהיה אחד ה"אויסים" (קיסע-עיצילום שאינם נכללים בכתבה או בסרט). אבל הקטע צולם בידי צוות ה"יומן מוביטון, ונחשב כחומר המצולם הטוב ביותר הקיים על הלוחמים הערביים, למרות שהיה לנו חומר רב עליהם.

הסיבה לקיום חומר רב על המרד הערבי היא שבתקופה זו שלחו הבריטים צלמים רבים לארץ. זה היה אז איזור-חדשות. אבל הצלמים צילמו כיצד עורכים חיפושים ליד שערי-יפו בירושלים, מישמרות של חיילים בריטיים, עוצר וכו', דברים שיגרי רתיים.

מכל שלוש שנות המרד קיים רק סרט אחד המראה את הלוחמים הערביים מקרוב — הסרט הזה עם קאוקגי. אין סרט המראה את הלוחמים מהשנים '38 ו-'39, אלא רק משלושת החודשים שבהם השתתף קאוקגי במרד. הסרט הזה מראה קטע המציג את הלוחמים כאילו בשעת פעולה. זהו ביום שנערך עבור הצוות המצלם.

לוסין: „מעניין היה לגלות כי כל התקופה הזאת של שנות ה-30 כימעט אינה בנמצא אצל אכסלרוד. לא תמצא אצלו סרטים על המרד הערבי, בקטלוג שלו אתה מוצא את, יום הדמים ביפו, אתה רואה את הלוייה, וזהו, אין לו חומר נוסף.

„שאלתי את אכסלרוד, מה קרה? למה אין לך יותר חומר? אז הוא ענה לי: „תראה, סגרו את בתי-הקולנוע בתל-אביב, או לא צילמתי. מסתבר כי החוש העיתורי נאי של אכסלרוד היה שונה מהמקובל כיום. אכסלרוד חידש את צילומיו רק כאשר הגיעה לארץ ועדת-פיל. בכלל, אכסלרוד התמקד במה שמכונה „בניין הארץ", חנוכת בניין זה או אחר, הקמת שכונה, ישובי, חומה ומיגדל, שקמו כעבור שנה. הוא העדיף לצלם את הצד היותר יפה של הציונות.

הבריטים לא התעניינו כלל בבניין עזרה וביצרון, שכונה המשמשת נושא לאחת מכתבות יומן כרמל של אכסלרוד. הם התעניינו ב"אקשן", בקונפליקט שבין היהודים לערבים.

מסכם לוסין: „יומני אכסלרוד ויומני החדשות הבריטיים מראים את שני צידי המטבע של ההתרחשויות בארץ באותם

לעצמו מעין ארכיון פרטי, הוא היה מודע מאוד לתיקשורת. הוא קיבל עיתונאים ונתן להם ראיונות. הוא אף פירסם קומנטי קטים כאיש פוליטי, וכאיש המרד. ב-1938 הוא שינה כיוון. הוא נמנה על מייסדי „חבורות השלום" והגיע לכדי שיתוף-פעולה עם יהודים.

בנו של פכרי עבד-אל-אדי סיפק את אלבום-התצלומים הנדיר של אביו לעמוד האש.

כתב בריטי

בלוע הכנופיות

באחד מקטעי הפרק בולט תצלום קול-נועי בלתי-מוכר, שבו נראית תצוגת-אש עלידי אנשי חבורה לעיני כתב של יומן קולנוע בריטי. העיר במאי-הסרט, סטיב אדוארדס: „הקטע הזה נראה כמו ההצגה שעושים לצוותי סי-בי-אס כיום..."

לארץ ישר מעיראק, הוא חצה את הירדן הנכנס מיד בתנופה לפעילות.

בשלב זה התרכז המרד בעיקר ליד העיר שכס בהרי-האש (ג'אבל-אל-נאר), שם פגש קאוקגי את ראשי הכוחות ה"מרכזיים, וביניהם כפרי עבד-אל-אדי איש הכפר עראבה, בן לאחת מהחמולות הגדולות ביותר באיזור זה.

שטוקמן: „התחקיתי על עקבותיו של כפרי. הכינוי שלו בין הערבים באיזור היה אלי-חאם (הקצב) — כינוי שאין להוסיף עליו.

„אל בנו של פכרי הגעתי בעזרת קרובו, מי שהיה ראש עיריית ג'ינן. בנו של פכרי נקם את ניקמתו ורצה את הורגי אביו.

„אצל הבן, בכפר עראבה, מצאנו אוסף-תמונות בלתי-מוכרות של חבורות-הלוחמים הערביים, עם הערות בכתב-ידו של פכרי, וביניהן כמה תמונות מרגשות." תמונות מעידות על-כך שפכרי הקים



שני פלחים בקרונות לפני קרון צבאי בריטי „לדעונה... אל תירו בנו!"